

Sociologie, východiska a přístupy

(výchozí pracovní teze)

Přednášející

prof. JUDr. PhDr. Miloš Večeřa, CSc.

doc. PhDr. Martina Urbanová, Ph.D.

Literatura základní:

URBANOVÁ, M. *Systémy sociální kontroly a právo*. Plzeň: A.Čeněk, 2006

VEČEŘA, M. *Teorie sociálního státu*. Brno: MU, 1995

KELLER, J. *Sociologie organizace a byrokracie*. Praha: Slon, 2007

REICHEL, J. *Kapitoly systematické sociologie*. Praha: Grada, 2008

Literatura doporučená:

VEČEŘA, M., URBANOVÁ, M. *Sociologie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2006

VEČEŘA, M., MACHALOVÁ, T. *Evropizace práva v právně teoretickém kontextu*. Brno: MU, 2010.

KELLER, J. *Úvod do sociologie*. Praha: Slon, 2002

Velký sociologický slovník. Praha : Karolinum, 1996

Sociologický způsob myšlení se zrodil již s prvními společnostmi starověku

Protosociologie – období do vzniku sociologie jako vědy

Sociologie jako věda vzniká v polovině 19. století vydělením z filosofie

Auguste Comte (1798-1857) použil poprvé v roce 1839 termín sociologie, jímž označil vědu o společnosti (lat. societas, řecké logos)

Comte je považován za zakladatele sociologie.

Jako další zakladatelé sociologie bývají uváděni:

anglický sociolog Herbert Spencer (1820-1903) a

německý ekonom a sociolog Karel Marx (1818-1883)

Důvody vzniku sociologie:

1. Důvody společenské:

- bouřlivý rozvoj věd, zvl. přírodních,
- nutnost řešení problémů industrializace

2. Důvody myšlenkové:

- teorie sociálních filozofů (idea pokroku, teorie společenské smlouvy)
- myšlenky utopického socialismu
- klasická ekonomická teorie (Adam Smith aj.)

Vymezení sociologie

Nejčastěji vymezujeme sociologii jejím předmětem

1. **Syntetizující definice** sociologie, např. jako vědy o:

- organizaci a vývoji společnosti (T.G. Masaryk)
- sociálních jevech (I. A. Bláha)
- sociálních vztazích (G. Simmel)
- sociálních faktech (É. Durkheim)
- sociálním jednání (M. Weber)
- sociálním životě jedinců, skupin a společností (A. Giddens)

2. Výstižnější je **analytická definice** sociologie základními okruhy studované problematiky, kterými jsou:

- společnost
- struktura společnosti
- sociální vztahy
- sociální jevy

Sociální jevy - Způsoby jednání, myšlení a cítění, které se nám vnucují, anebo hromadné druhy jednání mající svůj vlastní život nezávislý na individuálních projevech (**E. Durkheim**).

Sociální jevy:

- oblasti sociálního života (hospodářství, politika, právo apod.)
- sociální seskupení (sociální skupiny, komunita, dav apod.)
- sociální činnosti (práce zájmová činnost apod.)
- sociální procesy (socializace, urbanizace, apod.)

Sociologie se snaží postihnout sociální realitu a v ní se realizující sociální vztahy a sociální jevy (oblasti sociálního života, sociální útvary, činnosti, procesy), a to z hlediska sociálního referenčního rámce (tj. sociologického přístupu)

Studuje sociální příčiny, důsledky a zákonitosti sociálních jevů, vzdálené příčiny (příčiny příčin) jsou obvykle příčinami sociálními

Sociologie se brání jednostrannému redukcionismu

Uznává vliv všech 3 skupin faktorů

Všimá si však především sociálních faktorů

Émile Durkheim – sociologismus (metodologický přístup)

Sociální realita je realita sui generis

Tvrdość bronzu - slitím měkkých kovů mědi, cínu a olova vzniká nová kvalita neredukovatelná na vlastnosti prvků

Společnost je také více než jen prostá suma jedinců, nabývá nové kvality

Sociologismus = sociální jevy je třeba vysvětlovat především z jiných sociálních jevů a z povahy sociální reality samé

Už Guerry (kolem 1830) – asociální jevy málo kolísají, mají své zákonitosti sociální, vzdálené příčiny jsou příčinami sociálními

Žijeme ve stále složitějším světě, než aby se věci mohly hýbat směrem, kterým jsou strčeny

Současná finanční krize ukázala krach sofistikovaných matematicko-statistických modelů akciových trhů a ekonomického chování lidí

Sociální realita je stále složitější, abstraktnější a komplexnější

- Zkušenost je věc, kterou člověk získá až když ji nepotřebuje (*Artur Bloch- Murphyho zákony*)

- Sociologie pomáhá porozumět svým zkušenostem prostřednictvím jiných lidí (*Zygmunt*

Bauman: Myslet sociologicky)

- Ty nejsamozřejmější věci nejsou samozřejmé
- Velké věci bývají jednoduché
- Kdo pojmenuje věci, ten je ovládá
- Šťastný ten, kdo má dobré učitele (řecké rčení)
- Non iurare in verba magistri (Nepřisahat na slova učitelova - *Horatius a stará univerzitní zásada*)
- **Právník a ekonom** se neustále pohybuje v sociálních vztazích a pracuje se sociálními jevy, řeší sociální problémy

Oblasti právní praxe:

- **Právní služba** – práce s klientem
 - **Rozhodovací činnost** – řešení právních situací
 - **Práce v organizačních strukturách** – vztahy spolupráce, podřízenosti a nadřízenosti
- **O jeho úspěšnosti** rozhoduje schopnost práce s lidmi.
 - Aristoteles: Člověk je ZOON POLITIKON
 - Člověk je vybaven sociabilitou, to neznamená, že se ve společnosti a sociálních vztazích dobře orientuje
 - Sokrates: Vím, že nic nevím (mnozí ještě nevědí, že nevědí)
 - Goethe: Člověk vlastně ví, jenom když ví málo. Čím víc ví, tím větší jsou jeho pochybnosti.
 - Goethe: Ovoce ze stromu poznání trhá každý tak vysoko, kam až dosáhne
 - Sociální ignoranti; sociální a emoční slepota, hluchota
 - Sociální kompetence; sociologická erudice; sociologická imaginace
 - Berger: Představy lidí o sociologii a sociologovi jsou zjednodušené, iluzorní
 - Sociologický machiavelismus - zneužití sociologie; Orwellovská antiutopie (distopie)

Sociologické poznání versus zdravý rozum

Sociologické poznání představuje systematické a cílevědomé poznávání sociální reality vědeckými postupy a metodami.

Zdravý rozum je zobecněním běžné nystematické zkušenosti každodenního života. Jeho kvalita v sociální oblasti odvisí zejména od sociální a emoční inteligence jedince a socializací

předávané obecné lidské zkušenosti (moudrosti).

- **Emoční inteligence (EQ)** – schopnost porozumět emocím a pocitům svým a druhých lidí, zvládnutí emocí, sebmotivace

- **Sociální inteligence (SQ)** - schopnost orientovat se v mezilidských vztazích a sociálních situacích, rozumět jim, spolužít s lidmi, působit na ně, komunikovat s nimi a dostat je tam, kam chceme

- **EQ a SQ** jsou geneticky podmíněny, ale nerozvinou se bez průběžného rozvíjení (tréninku) v procesu sociální interakce a sociálního učení

EQ a SQ podmiňují schopnost (umění) jednat s lidmi

- **Schopnost jednat s lidmi** není běžná v populaci, většina lidí ji musí trénovat

- **Úspěšnost zdravého rozumu** (úsudku) při řešení konkrétního sociálního problému závisí zejména na složitosti tohoto problému a úrovni sociální a emoční inteligence řešitele. Právní problémy bývají současně i problémy sociálními nebo mají sociální konsekvence (sociální příčiny a důsledky)

- **Sociologické poznání** umožňuje porozumět sociálnímu dění a sociálním jevům kolem nás

- **Berger**: Sociologické poznání umožňuje “vidět skrz”, “vidět za scénu”, “prohlédnout hru”, neboť “věci nejsou tím, čím se zdají”

- Sociologie se snaží postihnout sociální realitu a v ní se realizující sociální vztahy a sociální jevy. Studuje sociální příčiny, důsledky a zákonitosti sociálních jevů; vzdálené příčiny (příčiny příčin) jsou obvykle příčinami sociálními

- Sociologie práva studuje právo jako sociální jev (oblast společenského života), sociální život práva, jeho fakticitu